

Zeleni prehod za MSP: obveznosti podjetij in realni koraki za zmanjševanje ogljičnega odtisa

Evropski zeleni dogovor si prizadeva, da bi Evropska unija do leta 2050 postala podnebno nevtralna. To ni le okoljski cilj, temveč tudi gospodarska preobrazba, ki vpliva na vsa podjetja – tudi na mikro, mala in srednja podjetja (MSP), ki predstavljajo hrbtenico slovenskega gospodarstva. Za MSP zeleni prehod pomeni tako priložnosti (nižji operativni stroški, boljši dostop do trgov in financiranja, večja odpornost) kot tudi prilagoditve. V zadnjih letih so se pravila poenostavila, zato je večina MSP še vedno izven neposrednih obveznosti poročanja, a posredni pritiski prek dobavnih verig, zelenega javnega naročanja in pričakovanj kupcev naraščajo.

Ta članek je namenjen podjetnikom in svetovalcem, ki želijo jasno razumeti, kaj se od MSP pričakuje, in predvsem, kateri koraki so v praksi izvedljivi ter kako do podpore.

Kaj se od MSP dejansko pričakuje?

Večina mikro, malih in srednjih podjetij v Sloveniji **ni neposredno zavezana** k obsežnemu trajnostnemu poročanju po direktivi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive). Po poenostavitvah iz paketa Omnibus (v veljavi od marca 2026) veljajo obveznosti predvsem za podjetja z več kot 1000 zaposlenimi **in** neto prometom nad 450 milijonov evrov. Manjša podjetja so izvzeta. Podobno velja za direktivo o skrbnosti podjetij glede trajnosti (CSDDD) – večina MSP ni v neposrednem dosegu.

Kljub temu MSP niso popolnoma prosta vplivov:

- **Posredni vpliv prek dobavnih verig:** Velika podjetja, ki morajo poročati, od svojih dobaviteljev vse pogostejše zahtevajo podatke o emisijah, energetski učinkovitosti ali trajnostnih praksah. Vendar obstaja zaščita: podjetja z manj kot 1000 zaposlenimi lahko zavrnejo zahteve, ki presegajo prostovoljni standard VSME (Voluntary SME standard).
- **Zeleno javno naročanje:** Javni naročniki morajo pri določenih kategorijah (energija, tekstil, elektronika, hrana itd.) upoštevati okoljske vidike. Podjetja, ki želijo sodelovati pri javnih naročilih, morajo izpolnjevati te kriterije.
- **Sektor-specifične zahteve:** Energetsko intenzivna podjetja, uvozniki določenih surovin (CBAM – mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah, z izjemami za majhne uvoznike) ali podjetja v panogah z visokimi emisijami se srečujejo z dodatnimi pravili.
- **Nacionalni okvir:** Slovenija uresničuje cilje prek Celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN). Cilji vključujejo znatno povečanje deleža obnovljivih virov energije in zmanjšanje emisij. MSP so pomemben del tega prehoda, zato so na voljo številne spodbude.

Pomembno je poudariti: zeleni prehod za MSP ni predvsem o birokraciji, temveč o zmanjševanju tveganj (naraščajoče cene energije, regulativne spremembe, zahteve kupcev) in izkoriščanju priložnosti (nižji stroški, inovacije, ugled).

Realni koraki za zmanjševanje ogljičnega odtisa

Ogljični odtis podjetja se meri po protokolu GHG (Greenhouse Gas Protocol) v treh obsegih:

- **Obseg 1:** neposredne emisije (lastna proizvodnja, vozila, kurilne naprave),
- **Obseg 2:** posredne emisije iz kupljene električne energije, toplote in pare,
- **Obseg 3:** vse ostale posredne emisije v vrednostni verigi (surovine, transport, uporaba izdelkov, odpadki).

Za večino MSP so najlažji in najhitrejši učinki v obsegih 1 in 2. Tukaj so praktični, postopni koraki:

1. Začnite z merjenjem in pregledom Najprej ocenite trenutno stanje. Uporabite preprosta orodja (kalkulatorji ogljičnega odtisa, energetske preglede, podatki iz računov za energijo). Energetski pregled pogosto razkrije 10–30 % potencialnih prihrankov že z manjšimi ukrepi. Brez merjenja ni mogoče ciljati in dokazati napredka.

2. Energetska učinkovitost – najhitrejši donos

- Zamenjava razsvetljave z LED, izolacija, modernizacija ogrevanja/hlajenja, optimizacija proizvodnih procesov.
- Uvajanje sistemov za upravljanje energije (pametni števeci, monitoring).
- Prihranki so neposredni: nižji računi za energijo se hitro povrnejo, hkrati se zmanjša ogljični odtis.

3. Prehod na obnovljive vire energije Sončne elektrarne (fotovoltaika) so za številna podjetja že ekonomsko smiselne, še posebej v kombinaciji s hranilniki energije. Kjer je mogoče, preklopite na zelene tarife električne energije ali soproizvodnjo. Za industrijo so pomembni tudi ukrepi elektrifikacije procesov in zamenjava fosilnih goriv.

4. Krožno gospodarstvo in učinkovita raba virov Zmanjšajte odpadke, povečajte recikliranje, uporabite sekundarne surovine, zasnujte izdelke za daljšo življenjsko dobo in popravljivost. To znižuje stroške surovin in emisije iz obsega 3. V Sloveniji obstajajo posebne spodbude za krožne projekte.

5. Trajnostna mobilnost in logistika Optimizacija prevozov, prehod na električna ali hibridna vozila, spodbujanje javnega prevoza in kolesarjenja zaposlenih, lokalni dobavitelji. Tudi manjše spremembe v floti in načrtovanju dostav prinesejo merljive rezultate.

6. Vključevanje zaposlenih in partnerjev Zaposleni so ključni. Izobraževanje, notranje kampanje in merjenje napredka ustvarjajo kulturo trajnosti. Z dobavitelji se dogovarjajte o skupnih ciljih – postopoma, brez pretiranih zahtev.

7. Postavite realne cilje in spremljajte napredek Začnite z 2–3-letnimi cilji (npr. 15–20 % zmanjšanje emisij v obsegih 1 in 2). Dokumentirajte ukrepe – to pomaga pri pridobivanju subvencij, pri sodelovanju z večjimi kupci in pri morebitnem prihodnjem prostovoljnem poročanju.

Kje najti podporo in financiranje?

Slovenija in EU ponujata številne instrumente:

- **Slovenski podjetniški sklad (SPS)** – garancije, krediti, subvencije in vavčerji z poudarkom na zelenih in krožnih projektih.
- **Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (MOPE)** in Podnebni sklad – spodbude za energetske učinkovitost, razogljičenje industrije in obnovljive vire.
- Sredstva iz Načrta za okrevanje in odpornost (REPowerEU in drugi ukrepi), kohezijska sredstva ter programi za pravični prehod.
- Svetovanje: SPOT točke, energetske svetovalci, Enterprise Europe Network in specializirani programi za trajnostni prehod.

Priporočljivo je, da podjetja redno spremljajo razpise (gov.si, sps.si, e-uprava) in se pravočasno pripravijo – mnogi zahtevajo energetske pregled ali merjenje emisij kot predpogoj.

Zaključek: od obveznosti k konkurenčni prednosti

Za večino MSP zeleni prehod danes ni administrativno breme v obliki obsežnih poročil, temveč strateška priložnost. Podjetja, ki sistematično zmanjšujejo ogljični odtis, znižujejo stroške, postajajo privlačnejša za kupce (zlasti večja podjetja in javni sektor) ter lažje dostopajo do ugodnega financiranja. Hkrati se pripravljajo na morebitne prihodnje zahteve in zmanjšujejo tveganja, povezana z energetske cene in podnebnimi vplivi.

Začnite majhno, a konkretno: izmerite, ukrepajte na področju energije, izkoristite razpoložljive spodbude in postopoma vključite celotno podjetje. Zeleni prehod ni enkratni projekt, temveč stalen proces, ki se – če ga vodimo pametno – izplača. SPOT svetovalci in specializirane institucije so tu, da pomagajo pri prvih korakih in iskanju ustreznih podpor.

Z doslednim pristopom lahko slovenska MSP ne le izpolnijo pričakovanja, temveč postanejo del rešitve in hkrati krepijo svojo dolgoročno konkurenčnost.

Pripravila: Polona Cimprič, Posoški razvojni center, SPOT Goriška

Tolmin, 11. 8. 2026